

ELTE·ÁJK
1667 2017

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

mpit
MAGYAR POLITIKATUDOMÁNYI TÁRSASÁG
HUNGARIAN POLITICAL SCIENCE ASSOCIATION

EFOP-3.6.3-VEKOP-16-2017-00007 "Tehetségből fiatal kutató" – A kutatói életpályát támogató tevékenységek a felsőoktatásban

MEGHÍVÓ

1968 tiltakozási hulláma – „akkor és most, most és akkor” – fél évszázad visszfényében

című konferenciára

Ideje: 2018. november 8. csütörtök, 10.00–15.30

Helye: ELTE ÁJK Kari Tanácsterem, 1053 Budapest, Egyetem tér 1–3. Bejárattól balra

Szervezők:

*ELTE Állam és Jogtudományi Kar, Politikatudományi Intézet, Politikatudományi Doktori Iskola,
ELTE Állam és Jogtudományi Kar Bibó István Szakkollégium,
Magyar Politikatudományi Társaság*

A részvétel ingyenes, de regisztrációhoz kötött. Regisztrálni 2018. november 5-ig lehet az alábbi címen: konferencia@bibokoll.elte.hu

A konferencia az EFOP-3.6.3-VEKOP-16-2017-00007 projekt támogatásából valósult meg.

Dr. Szabó Máté ELTE ÁJK PTI DI
elnöke, egyetemi tanár

Dr. Milankovich András ELTE Bibó Szakkollégium,
igazgatója

Dr. Arató Krisztina
Magyar Politikatudományi Társaság
elnöke, egyetemi tanár

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

PROGRAM

10.00–10.15

Szabó Máté: *Bevezető gondolatok – 1968 kutatása ma*

Politológus, jogász, ELTE ÁJK PTI, egyetemi tanár

Melyek azok az irányok, ahol az elmúlt tíz év főképp angol nyelvű 68-as kutatása, mintegy trendként rögzíthetően, továbblépett? Ilyen a széles perspektívájú összehasonlítás, amely mesze meghaladja az eredetileg a nyugati jóléti demokráciákra orientált szemléletmódot. Ennek a perspektíva-kiterjedésnek az első szakaszában, amely leginkább 1989 és az EU keleti bővítése után jelentkezett, főképp Kelet- és Közép-Európa, a Nyugathoz képest a demokratikus és gazdasági fejlettség szempontjából elnyomott „keleti blokk” államai kerültek egyre inkább a kutatások előterébe, más, a demokrácia és a jólét szempontjából ugyancsak hátrányos helyzetű országokkal együtt. A témakör interdiszciplináris jellegéből következően a különféle társadalom- és történettudományi (pl. zene és művészettörténet) megközelítések integrációjára, szintézisére való törekvés jellemzi a „hosszú hatvanas évek” kutatását.

Vitavezető: Szabó Máté

10.15–10.45

Jan Pauer: *A “prágai tavasz” és a Varsói Szerződés csapatainak beavatkozása*
(Német nyelven, fordítással)

Az ELTE DI vendégprofesszora, történész, politológus, Hamburgban él, a Brémai Egyetem Kelet-Európa Kutató Intézetének volt munkatársa. A Jelenkortörténeti Intézet, Prága munkatársa. Főbb publikációk: *Prag 1968 – Der Einmarsch des Warschauer Paktes. Hintergründe, Planung, Durchführung* (Prága 1968-a Varsói Szerződés csapatainak bevonulása) Bremen 1995, Temmen.; Társszerkesztő (Wolfgang Eichwede): *Ringengen um Autonomie. Dissidentendiskurse in Mittel- und Osteuropa* (Küzdelem az autonómiáért – A disszidensek diskurzusai Kelet-Közép Európában). LIT-Verlag, Berlin 2017.; Magyarul megjelent írása: A diktatúrák múltjának feldolgozása Csehországban és Szlovákiában, in: *Kommentár* 2007/1. 22–30.o.

A “prágai tavasz” reformjának gyakorlata mindössze nyolc hónapig tartott. 1968-ban a második világháború utáni Európa legnagyobb katonai akciója kényszerítette ki befejezését. Ezt követően még fél évre volt szükség a teljes restaurációhoz, és a reformmozgalom felszámolásához. A “prágai tavasz” nem felkelés volt, hanem felülről való reformok folyamata, amely “az emberarcú szocializmus” megvalósítását célozta. Az előadás tárgyalja a reform- és átalakulási folyamatok jellegét, valamint a kudarc jelentőségét Csehszlovákia, és a „keleti blokk” további fejlődése számára.

10.45–11.15

1968 tiltakozási hulláma – „akkor és most, most és akkor” – fél évszázad visszfényében

Dalos György: *Kelet-európai '68 – remények és csalódások*

Író, műfordító, költő, történész, publicista. Állandó rovata van a *Mozgó Világ*-ban, Berlinben él. Publikációja magyarul a témában: *Hosszú menetelés-rövid tanfolyam*. Magvető. 1989; újabb publikációja: *1968 in Osteuropa. Hoffnungen und Enttäuschungen*. (1968 Kelet-Európában. Remények és csalódások). Landeszentrale für politische Bildung. Erfurt. 2018.

A hatvanas évek elején bomladozni kezdett az a szövetségi rendszer, amely a Szovjetunió égisze alatt jött létre Kelet-Európában és több ázsiai országban. Sztálin halála (1953), az ő bűneinek az SZKP XX. kongresszusán történt leleplezése, az NDK-ban és Lengyelországban kitört tiltakozó mozgalmak, majd a magyar forradalom súlyos belső differenciálódáshoz vezetett a kommunista mozgalomban. Előbb a hruscsovi enyhülési politika miatt kitört szovjet-kínai konfliktus, majd egyes nyugati kommunista pártok jövőképeinek megváltozása, s végül a román különállás bizonyította, hogy a "proletár internacionalizmus" ideológiája helyrehozhatatlan törést szenvedett. Ennek első látható jele Hruscsov 1964-es megbuktatása volt, amely főleg a Szovjetunió kelet-európai partnerállamaira hatott destabilizálóan. Az egyidejű csehszlovák reformfolyamat, a lengyel diákmozgalom és a meghirdetett magyar gazdasági reform széttartó irányba vitte az érintett országokat. A "prágai tavasz" erőszakos leverése valamelyest feltartóztatta, lelassította, de nem állította meg az eróziót, amely végső soron a kelet-európai rendszerek és nyomukban a Szovjetunió széthullásához vezetett 1989-ben.

11.15–11.30 Hozzászólások

11.30 –12.00 Kávészünet

Vitavezető: **Arató Krisztina**, ELTE ÁJK PTI egyetemi tanár, az MPTT elnöke

12.00–12.30

Gombár Csaba: *1968 – Keleten és Nyugaton*

Politológus, az ELTE ÁJK PTI nyugalmazott főmunkatársa, a Korridor kutatócsoport vezetője; Pénzügykutató Zrt.

Az 1960-as évtizedben történelmi hatású változások történtek. A hidegháború kettéosztott világában a globális hatású eseményekre (dekolonizáció, kubai válság, az algériai háború drámai befejezése, Kennedy elnök meggyilkolása, stb.) Európa keleti felében a reagálások a Nyugathoz képest mások voltak. Nyugat-Európában megrendítő hatású utcai megmozdulások történtek. Az évtized végére a francia, vagy a német egyetemi ifjúság forradalmi hangulatban volt, az „establishment” egészének megváltoztatásáért küzdött -ám a forradalom elmaradt. Prága, Varsó, vagy Belgrád ifjúsága – ha számszerűségében sokkal-sokkal kisebb megmozdulások révén is - viszont „csak” a szocializmust akarta megreformálni; „emberarcú szocializmust” képzeltek el, ami politikai formájában hasonlatos lett volna ahhoz, ami ellen nyugat-európai kortársaik az utcára vonultak. Az „establishment” ugyan Keleten is és Nyugaton is fennmaradt, bár átalakult a tiltakozások hatására, de a társadalmak „életvilága” (Jürgen Habermas) megváltozott, és évtizedes léptékben a nő-férfi viszony, a gyermeknevelés, az erőszak használata, a természeti környezethez való viszony, stb. jelentősen „civilizálódott” (Norbert Elias).

1968 tiltakozási hulláma – „akkor és most, most és akkor” – fél évszázad visszfényében

12.30–13.00

Lengyel László: *1968: a társadalmi mozgalom és a gazdaság ellentétes mozgása*

Jogász, politológus, a Pénzügykutató Zrt. igazgatója, ELTE ÁJK PTI, egy. docens

A nyugat-európai gazdasági újjáépítés-felzárkózás szakasz csúcsára jut, a fogyasztói gazdaság és társadalom kiszélesedik, és ezzel szemben megjelenik egy gazdasági növekedés- és fogyasztói kultúra ellenes alternatív életforma-mozgalom. Az egyik oldalon Európa univerzálisan meghatározó, fogyasztói anyagi és szellemi javakat bocsát ki, a másikon univerzális nemzedéki lázadás zajlik ellene. Anti-nacionalista, piac- és áru-ellenes, az atyáskodó, szervező és ellenőrző államot tagadó globális életforma-mozgalmak jönnek létre. Miért? A gyarmatbirodalmak és háborúk nélküli európai társadalmak és gazdaságok – társadalmi és gazdasági előnyöket halmoznak, és ezzel hátrányok, problémák járnak együtt. Ezért a középosztályi büntudat, és a felelősségvállalás a gazdagságért és a birodalmi létért? Egyik oldalon az életformák-nacionalizmusa – Deutschmark-Nationalismus, Schilling-Nationalismus, forint-nacionalizmus stb. – és vele szemben áll az életforma-globalizmus – ellentétes pólusok. 1968- a jóléti állam első megingása összes baljós következményeivel. 1968 és 2018: van-e gazdasági mondanivalója 68-nak 2018 számára?

13.00–13.30

Karácsony András: *Lázadás az intézmények ellen (német konzervatív reakciók 1968-ra)*

Filozófus, jogász, ELTE ÁJK egyetemi tanára, a Politikatudományi Doktori Iskola társelnöke

1968 tiltakozó mozgalmában megjelent az elvi intézményellenesség (azaz az intézmények lerombolásának vágya) illetve a konkrétan létező intézmények elfoglalására való törekvés is. Az utóbbinak adott hangot Rudi Dutschke „hosszú menetelés az intézményeken keresztül” programja. Mindkét változat közös pontja: a status quo elutasítása. Ezek a mozgalmak erőteljesen kötődtek az egyetemi miliőhöz és az egyetemista lét az a képzetet táplálta, mintha kívül lennének a társadalmon, és épp ezért pontosan látják a társadalmi rend elfogadhatatlanságát. A harmadik jellemző a „generációs forradalom”. A 68-as generáció erőteljes és radikális világnézeti-politikai elkötelezettséggel lépett fel az idősebb, a „szkeptikus generáció” (Helmut Schelsky) ellen, akik számára a nemzetiszocializmus kora a harcos világnézeti elkötelezettséggel szembeni kételyt alakította ki. Ennek következtében a generációk közötti bizalmatlanság felfokozódott. Az egyik oldalon azt hangsúlyozták: nem bíz senkiben, aki 30 feletti, a másikon pedig: ne bíz senkiben, aki 30 alatti.

13.30–13.45 Hozzászólások

13.45–14.15 Ebéd szünet

Vitavezető. Szabó Máté

14.15–14.35

Szabó Andrea: *A '68-asok lenyomata a magyar választói magatartásban*

Szociológus, politológus, ELTE ÁJK PTI adjunktusa, MTA TK Politikatudományi Intézet főmunkatársa

Valuch Tibor és Róbert Péter (2013) „Generációk a történelemben és a társadalomban” című tanulmánya (Politikatudományi Szemle 2013/4.) a magyar politikai generációk eredeti tipológiáját tartalmazza. A szerzők jelzik, hogy a magyar társadalom politikai generációi közül talán a '68-asok az általuk a „nagy generációnak” nevezett csoport hatott a legerőteljesebben a politikai közgondolkodásra. E viszonylag nagy létszámú, a Kádár-korszak konszolidációs időszakában szocializálódott csoport létrejöttében társadalmi magatartást formáló élményt a hatvanas évek, a beatkorszak és konkrétan 1968 jelentette. Empirikus eredményeik alapján érdemes e csoportot választói magatartás szempontjából külön is vizsgálni. Előadásomban azt vizsgálom, hogy a '68-asok politikai viselkedése hogyan változott 2010 és 2018 viszonylatában. Két adatfelvétel eredményeit veszem figyelembe, és azt nézem meg, hogy látható-e generációs momentum az adatokban és azok elmozdulásában. Előadásom arra is választ keres, hogy vajon empirikus adatokkal igazolható-e olyan feltevés, amely megjelent a nyilvánosságban, hogy „a '68-asok küzdenek a '90-esekkel”, és ez a feltételezett küzdelem megállapítható-e a politikai érdeklődésben, a politikai részvételben és a választási eredményekben?

14.35–14.55

Soós Eszter Petronella: *1968 értelmezései a kortárs francia közéletben*

Politológus, az ELTE ÁJK Politikatudományi DI hallgatója, a Milton Friedman Egyetem Nemzetközi es Politikatudományi Tanszék munkatársa

A francia politikában 1968 természetesen elsősorban a francia eseményeket jelenti. A diáklázadást, ezt a szimbolikus „pszeudo”-forradalmat, de egyben a diáklázadásokra rácsatlakozó munkástüntetések, a kormánnyal való kiegyezést, és a Grenelle-megállapodásokat is. Végül 1968 jelenti Charles de Gaulle elnöksége során az első, és talán a lemondás előtti utolsó igazi nagy törést a „nép” hangulata és a legendás történelmi személyiség elképzelései között. 1968 mély nyomot hagyott a francia politikában, hiszen egy-egy korszak lezárása és egyben nyitánya is volt. Olyan kortárs személyiségek eredeztetik innen politikai elkötelezettségüket, mint Nicolas Sárközy, aki később elnökként a 68-as hagyaték egyik nagy kritikusa lett. Az elmúlt egy évtizedben 1968 időről időre előkerül a francia politikai-közéleti vitákban. Éric Zemmour például 1968-hoz, és az 1968-as gondolkodáshoz köti Franciaország hanyatlását. Az előadás arról szól, hogy milyen érvek és ellenérvek ütköznek 1968 kapcsán a francia közéletben, illetve, hogy ezek a vélemények mennyiben mutatnak ma is jellegzetes jobb-baloldali mintázatot.

1968 tiltakozási hulláma – „akkor és most, most és akkor” – fél évszázad visszfényében

14.55–15.15

Böcskei Balázs: *1968 utóélete: az emberi jogi aktivizmus ellentmondásai*

Filozófus, politológus, ELTE ÁJK Politikatudományi DI hallgatója, MTA TK Politikatudományi Intézet munkatársa

Az előadás bemutatja miért jelent fontos cezúrát 1968 a politikai és jogi gondolkodás számára. 1968 után a civil társadalom szereplői között egyre jelentősebb befolyásra és reprezentációra tesznek szert azok a liberális elkötelezettségű mozgalmak és aktorok, amelyek az emberi jogi hivatkozással egyéni, individuális vágyak és akaratok szolgálatába kívánják állítani a jogérvényesítést. Ezek a transznacionális jellegű NGO-k keretében fellépő szereplők elveik és gyakorlataik során az emberi jogok alapján az autonóm egyénnek és döntéseinek előtérbe állításával, az emberi jogok alapján maguknak vindikálják a morális érdemek elosztásának és az erkölcsi normák meghatározásának jogát is. Az előadó az ugyancsak 1968-ban újraéledő baloldali, marxista gyökerű érdek-, valamint osztályalapú hagyomány és politikai gondolkodás mellett foglal állást az individualista emberi jogi gondolkodás mai dominanciájával szemben.

15.15–15.30 Hozzászólások

Zárszó: Szabó Máté